

מתורתו של צדיק אבייר יעקב

משנתו של מרן רבי יעקב אביחצירא זי"ע על דרך הפשט
לקט דרושים ומאמרים, בביאור פשט מצוות התורה וענייני עבודת השי"ת
שנלקטו מכל ספריו הק'

בס"ד, פר' ואתחנן תשפ"ה

בית יעקב

סדר התפילה כעבד לפני רבו

אתה החלות להראות את עבדך את גדלך ואת ידך החזקה אשר מי אל בשמים ובארץ וגו'.
אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר עבדך
הירדן הנה הטוב הזה והלבנון (דברים ג כה).

אמר אתה החלות להראות את עבדך, כאן
כתב עבדך בפרוש, לרמוז על מה שאמר רבותינו
זכרונם לברכה (ברכות לד.) דבשלש ראשונות צריך
לעשות עצמו כעבד שמסדר שבחיו של רבו,
ובאמצעות כעבד ששואל פרס מרבו, ובשלש
אחרונות כעבד שמקבל פרס מרבו. דהיינו,
שבכל אפני התפלה צריך לעשות עצמו עבד
כדי שתקבל תפלתו. לפיכך אמר כאן תחלה
אתה החלות להראות את עבדך, כלומר, באיזה
כח אני זוכה שתאיר התפלה, במה שאני קורא
עצמי עבד:

רמז לברכות הראשונות והאמצעיות

את גדלך, וזהו כנגד הברכה ראשונה שהיא 'מגן
אברהם' שהוא חסד, וזהו את גדלך, הגדלה חסד
היא כדיוע. אחרי זה ואת ידך החזקה, זה כנגד
'אתה גבור' שהיא כנגד יצחק שהוא גבורה. אשר
מי אל בשמים ובארץ, זה כנגד 'אתה קדוש',
דהיינו כנגד יעקב, ולפיכך נרמז בה 'קדושים בכל
יום והללוך סלה', הם שנים עשר שבטים שיצאו
מיעקב. וברכה זו יש בה ארבע עשרה תבות,
לרמז דשלש ידות הם, 'יד הגדולה' כנגד אברהם,
'יד החזקה' כנגד יצחק, 'יד הרמה' כנגד יעקב. הרי
נגמרו שלש ראשונות שהן שבח של רבו. וכנגד
האמצעיות שהם כעבד השואל פרס מרבו, כנגד
זה הוא מה ששאל משה כאן אעברה נא ואראה
את הארץ הטובה אשר עבדך הירדן:

רמז לשלש ברכות אחרונות

ושלש אחרונות רמוזות במה שאמר הנה
הטוב הזה והלבנון, דלכאורה יתרות הם במקרא,
אלא בא לרמז על שלש אחרונות. וכך הוא
הרמז, דשלש אחרונות הם 'דצה' והטוב שמך'
לשים שלום. והנה 'דצה' גימטריא אלהים במלוי
הה"ן, ומלת 'הר' היא אלהים, ד'אלהים' ברבוע
הוא ר"ש של 'הר', וחמש אותיות 'אלהים' הם
ה"א של 'הר', הרי שהנה היא רומזת למלת 'דצה'.
הטוב הזה היא כנגד 'הטוב שמך'. והלבנון היא
כנגד 'שים שלום טובה וברכה', דבזו הברכה
נתקבצו כל הטובות, וכללות הטובות הוא
מחמת שנתלבנו העונות, וזהו לבנו, לשון לבון.
הרי שרמז משה רבנו עליו השלום לישראל סדר
התפלה כיצד עשה כדי שיהיו עושים גם הם כך:

(פיתוחי חותם)

יראת יעקב

ציצית ותפילין גורמות לקדושה ומצילות מן החטא

ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום (דברים ד ד).

צריך האדם להזהר מאד במצות ציצית ותפילין, משום שהן הגורמות לקדושת האדם וטהרתו,
וגם מגונות על האדם שלא יחטא, וכמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה (מנחות מג.) כל מי שיש
לו ציצית בבגדו ותפילין בזרועו ומזוזה בפתחו לא במהרה הוא חוטא, שנאמר (קהלת ד יב) 'והחוט
המשלש לא במהרה ינתק'. ולכן ראוי לאדם לקיים מצות אלו בכל עת שיוכל, ולהזהר בקדושתן
ובשמירתן, וכך יזכה למעלות הגנוזות בהן ויבוא על ידן לקדושה ורחוקת החטא. וכפי שמצות
הציצית והתפילין מועילות לשמר את האדם מן החטא ולהרחיקו מן הרע, כך על ידן גם יעשה
טוב, ויתקרב לה' יתברך בדבקות גדולה, עד שיזכה לתקן תקונם גדולים ולמלא את חובתו
בעולמו.

דרך עשיית האדם את עצמו למרכבה לשכינה

רבנו זיע"א דורש על כך (מחשוף הלב, ואתחנן) את הפסוק האמור כאן. בפסוק זה נרמזים סודות
עליונים על חובת האדם בתקון העולמות. כי הנה, בכל יום ויום יוכל האדם על ידי קיום המצות
לעשות עצמו מרכבה למרכבה העליונה, ולגלות את כבוד ה' יתברך בעולם.

תיקון העולמות בארבעת מצוות הבוקר

דברים אלו אינם דורשים סגופים ותעניות, אלא בכמה מעשים קלים הנעשים בכונת הלב
הראויה יוכל לפעל גדולות ונצורות. זאת יעשה על ידי שיקום בבקר, יפנה לצרכיו ויטל ידי,
יתעטף בציצית ויניח תפילין של יד ושל ראש. בכך יפעל תקונים גדולים, כי על ידי שיפנה הוא
מתקן את עולם העשיה. בעטיפת ציצית הוא מתקן את עולם היצירה, בהנחת תפילין של יד הוא
מתקן את עולם הבריאה, ומכאן הנחת תפילין של ראש מתקן האדם את עולם האצילות, כמו
שכתב רבנו הא"י זיע"א (שער הכוונות דרושי תפלת השחר דרוש ב, עולת תמיד דף ח.) ומכאן שתקן האדם את
כל העולמות, נעשה בזה מרכבה למרכבה העליונה.

יצירת האדם - לעשותו כלי לעבודת הבורא

לתקונים קדושים אלו הנעשים בלח המצות האמורות, נתן למצא רמז בפסוק (בראשית ב ז) 'וייצר
ה' אלהים את האדם'. כי אותיות תבת 'וייצר' הן ראשי תבות 'לפנה יד ציצית ראש', והן המצות
האמורות, שיתפנה, ויתעטף בציצית, ויכתיר עצמו בתפילין של יד ושל ראש.

טעם הרמז למצות אלו דוקא בתבה זו שבפסוק זה, העוסק ביצירת האדם, הוא משום שכל
כונת הבורא יתברך ביצירה היתה כדי שיעבדוהו הבריות ויאמרו לו בריותיו אנחנו, ולא נוצר
האדם הישראלי כי אם כדי לקיים בכל יום את ארבעת הדברים האלה, הרמזים בתבת 'וייצר',
כפי שנתבאר.

רמזי ארבעת המצוות במצות הדבקות בה'

מעתה יש לבאר על פי זה את הפסוק שבו פתחנו, כי התבות 'אתם הדבקים' עולות בגימטריא
כחשבון תבת 'בציצית' (602). וכמו כן עולות תבות אלו בגימטריא 'בזו היא הנקיות' (602), והינו
שיפנה וינקו עצמו. והתבות 'אתם הדבקים' עם הכולל, עולות בגימטריא 'זו היא תפילין' (609),
נמצא שארבעת הדברים נרמזו ב'אתם הדבקים'.

רמז תיקון העולמות בשם הוי"ה

והנה, ארבעה דברים אלו רמוזים גם בשם הוי"ה. כי גם שם הוי"ה רמז לארבעת
העולמות, מלמעלה למטה, אם כן לפי מה שנתבאר שמעשים אלו מתקנים את ארבעת העולמות,
נרמזים תקונים אלו בארבע אותיות שם הוי"ה. כי זה שיפנה שהוא כנגד עולם העשיה, נרמז באות
ה"א אחרונה של שם הוי"ה, עטיפת ציצית שהיא כנגד עולם היצירה, נרמזת באות ו"ו של שם
הוי"ה, הנחת תפילין של יד שהיא כנגד עולם הבריאה היא באות ה"א הראשונה של שם הוי"ה,
והתעטפות בתפילין של ראש שהיא כנגד עולם האצילות רמזה באות י"ד של שם הוי"ה.

דבקות בשמות ה' בתיקון העולמות

וזו כונת הכתוב, 'ואתם הדבקים' בה' יתברך, בקיום ארבעת דברים אלו הנרמזים בתבות אלו
כמבאר כאן, וזכרים על ידי זה להדבק בשם הוי"ה אלהים, שבו נרמזים העולמות הבאים לידי
תקון במעשים אלו. וכשתעשו כך בכל יום, יתקנים בכם הכתוב 'חיים כלכם היום'.

באור יעקב

לא תקפץ ירך מאחריך

המשיך להעמיד פנים והתמסר באזני השמש: "מהיכן חושב הרב שאוכל לנבב סכום שכזה, הלא עני ואביון אנכי ומאין לי כסף לתרם לצדקה?" שם השמש לרבנו וספר לו את דבריו של העשיר. שמע הרב את תשובתו, והורה לשמש כי ילך אליו בשנית ויחזור על הדברים. כשראה העשיר כי השמש שם אליו בשנית, החל מרעים עליו בקולו, ושופך על ראשו קיתונות של בוז וכלה בו זעמו: "מה רוצה ממני הרב? הלא אין בידי אפלו פרוטה לפרטתה".

מששב השמש בשנית אל הרב וספר לו את דבריו של העשיר והתנהגותו, הצטער הרב על הדברים, ועל עקשנותו של הלה שלא לתקן ביד לומדי התורה, קרא לשלשה מתלמידיו ואמר להם: "הנני ממנה אתכם לשליחים ללכת אל אותו יהודי, ולומר לו כי באם יתן כפי הסכום שהוריתי לו, הרי שמוטב, אך באם יעמד במרוי ומשיך לקפץ ידיו, הרי שתקראו לפניו את הקינה הזו שאמר לכם כעת". הקינה שפסר להם רבנו היתה קינה אותה נהגו בעידם לומר לנפטרים לע.

באו התלמידים לפני היהודי העשיר והחלו מפצירים בו בתחנונים כי ישמע לקול הרב, ויאל להתחייב את הסכום הפעוט למען החזקת לומדי התורה. אך כל תחנוניהם נפלו על אזנים ערלות. האיש לא אהב לשמע ולא הסכים להתחייב אף לא סכום כלשהו לצדקה. בלית ברירה קימו התלמידים מצות רבם, וקראו לפניו את הקינה שצוה להם רבנו. כשסימו לקרא את הקינה שבו לביתו של הרב.

כעבור שלשה ימים והתוהם כל העיר, אותו יהודי קמץ שבק חיים לכל חי. בני משפחתו שידעו את כל הנעשה, חפצו לתקן את נשמתו, ונטלו את כל עזבונו, סכום עתק של כסף, ונדבו אותו להחזקת הישיבה. משך תקופה ארכה החזיק רבנו את הישיבה מאותם מעות.

תלמידים רבים שחרו לפתחו של רבנו האביר יעקב זיע"א, וכדגים הצמאים למים התלקטו סביבו צורבים מפל קצוי ארץ הקרובים והרחוקים, ושתו ממעין תורתו המפכה דברי אלקים חיים. כמין ישיבה היתה לו לרבנו בביתו, והתלמידים היו סמוכים על שלחנו, כשכל מחסורם נתן להם מידי הרב, על מנת שיוכלו להרוות נפשם השוקקה בדברי התורה בלי דאגות.

רבים מהתלמידים היו בני עניים, שבבית הוריהם גם לא היה די כדי לכלכל לחם לפי הטרף, ורבנו שהשיג בדברי חז"ל 'הזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה', אספם אל תוך ביתו, והחזיקם ביד רחבה.

ומהיכן היה לו לרבנו כדי לזון ולכלכל את כל התלמידים? תקנה התקין רבנו בעירו, שכל בעלי הבתים שחננו ה' בממון, ויש בידם להחזיק בידי לומדי התורה ועמליה, שיתנו סך מסים בכל חדש להחזקת התלמידים, והרב בעצמו קוצב היה את הסכום לכל אחד מבעלי הבתים, אותו ינדב למען תלמידי הישיבה.

בעירו של רבנו התגורר יהודי אחד עשיר גדול. הון רב היה ברשותו, אלא שקמץ גדול היה, ומרב חששו שפא ידעו על עשרו, הולך היה בבגדים בלויים וישנים, וכל תהלוכותיו היו כשל אחד מאביוני העם, ומשך כל בני העיר טעו אכן לחשב כי אותו יהודי דל ואביון הוא, ובדאי שלא ההינו להתרימו לצדקה באף הזדמנות.

רבנו ברוח קדשו ראה וגם ידע כי לאמתם של דברים אותו יהודי עשיר גדול הוא, אלא שקופץ את ידיו מאחיו האביונים, קרא אפוא הרב לשמשו, וצוה לו לילך אל אותו יהודי, ולצוות עליו להתחייב לתת ללומדי התורה בישיבה, סכום קטן ביותר בכל חדש. השמש עשה כדברי רבנו, ומסר ליהודי העשיר המתחזה לעני את דבריו של הרב. אמנם, העשיר

קדושת יעקב

המקבל יסורים באהבה זוכה למעלות רבות

רק קבלת יסורים באהבה מכפרת

אך יש להדגיש, שכל מעלת היסורים, ותועלתם לכפרת עונות, היא רק אם האדם מקבל אותם באהבה. וכמו שאמרנו בגמרא (ברכות ה), שייסורים משולים לקרבן אשם, מה אשם לדעת, אף יסורים לדעת.

אהבת ה' מתבטאת בקבלת כל מיני היסורים

והנה, אומרים אנו פעמים ביום בקריאת שמע, ו'אהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך'. ודרשו על זה רבותינו זכרונם לברכה (ברכות נד.) 'בכל לבבך' בשני יצריך, יצר טוב ויצר רע. 'ובכל נפשך' אפלו נוטל את נפשו. 'ובכל מאדך' בכל ממונו. וזהו משם כפי הדברים האמורים כאן, שאם רוצה האדם להתגבר על יצרו ולכפר עונותיו, יש לו לאהב את ה' ולשמוח בייסורים, גם בייסורי הגוף הנרמזים ב'בכל נפשך', וגם בייסורי נטילת הממון הנרמזים ב'בכל מאדך'.

תיקון החטא במסירת הנפש הלב והממון

ויש להוסיף רמז בזה, כי התבות נפש ולבב וממון עולים בגימטריא כמנן 'ברית' (612), להורות שהפוגם בריתו ורוצה לשוב ולתקן חטאו, צריך לאהב את ה' בשלשת דברים אלו, בנפש, בלב ובממון, שרק באופן זה יתקן את אשר פגם, ושוב ורפא לו.

שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד (דברים יד.)

מעלת קבלת היסורים באהבה גדולה היא עד מאד. ישנם דברים שאינם נקנים אלא בייסורים, ולכן שמחים בהם הצדיקים ומקבלים אותם באהבה גדולה ובשמחה. גדולה ורבה תועלת היסורים לכפרת עונות, וגם מעלות גדולות וציומות אין נקנות לאדם אלא בייסורים. בדורות האחרונים גברו מאד הצרות והייסורים, מבית ומחוץ, ועל כן מחשיב הקדוש ברוך הוא את מעשי הצדיקים, הרבה יותר מכפי שהיו נחשבים בדורות העבר. אכן מעלות אלו הבאות על ידי יסורים, יהיו רק למי שמקבל אותם באהבה ואינו מבטל חלילה.

תיקון פנם הברית וכל העוונות

והנה, היסורים המועילים לתקון עונות, מתקנים גם את פגם הברית, אם מנצל אותם האדם כראוי. ומפרש רבנו זיע"א (גניי המלך, תיקון הברית אות לה), כי הדבר נרמז בתחלת התורה, בתבה 'בראשית', שהיא ראשי תבות 'תקון ברית אחרי שובו יסורים רבים'. בא הרמז כאן לומר, שמי שפגם בריתו, ואחר כך התחרט על מה שעשה, ושב על כך בתשובה שלמה, התקין הגדול ביותר לכפר עונו ולמחותו לגמרי, הוא אם יבואו עליו יסורים רבים בגופו ובממונו.